

LA FAMÍLIA CAMPA , LA SEVA VINCULACIÓ AL BENEFICI DE SANT TOMÀS I ELS SEUS DRETS DE GALLORSA

Montserrat del Pozo

De la família Campa de Camprodon es conserva nombrosa i interessant documentació original al moble arxivador anomenat «Caxa de n. 3», perfectament ordenat, que es troba a la biblioteca familiar de Can Ferrer Noguer, de Besalú.

Ignàsia Carreras de Campa fou la muller de Joaquim de Ferrer Noguer, i aquest és, sens dubte, el motiu pel qual l'esmentada documentació va venir a parar a Can Ferrer, atès que una part dels béns patrimonials Campa hi passaren per herència.

Aquest arxiu ens forneix dades sobre la família Campa, alhora que llurs interessos, referits especialment al benefici de St. Tomàs, com també als drets de gallorsa.

Ambdós els trobem aferrissadament defensats i palesen la importància que tenia posseir-los i conservar-los al llarg d'una saga que s'inicia el 1387 i dura fins entrat el s. XX i és també exponent dels afers religiosos, agrícoles i patrimonials que vivia la societat en èpoques reculades.

Les dades que coneixem de la família Campa seran el fil conductor, alhora que el suport dels altres dos temes que encapçalen aquest modest treball.

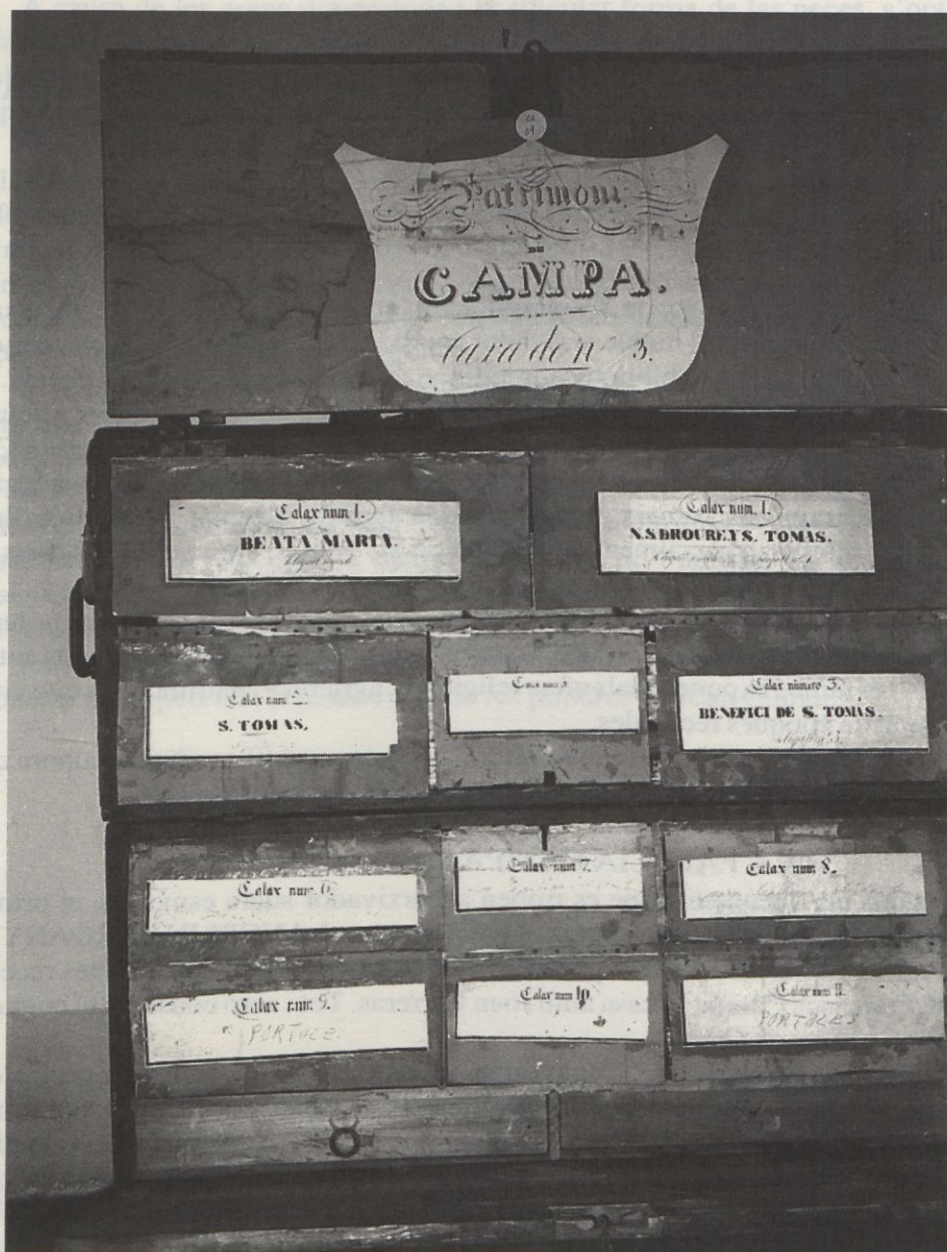
LA FAMÍLIA CAMPA DE CAMPRODON

Segons els documents que es troben a l'arxivador suara esmentat, el primer membre de la família Campa apareix el 1518, casat amb ANGELINA CROANYES SALA. Des de llavors, segueix per línia masculina fins arribar a dates més recents en què Francisca Campa es casa amb Joan Carreras. Tot i això conserva el cognom signant Carreras de Campa.

A l'arxiu parroquial de Camprodon trobem una fitxa al Pla Especial del Patrimoni Arquitectònic on es fa la descripció de la capella de la Verge del Roure i diu que fou fundada per Galderic Campa l'any 1477.⁽¹⁾ Aquesta data ens facilita el nom d'un membre de la família Campa, existent cinquanta anys abans del que figura a l'arbre genealògic, i que podria ser objecte d'una investigació monogràfica aliena a les dades de què disposem a l'arxivador i que dóna suport als altres dos temes, que són: el benefici de Sant Tomàs i els drets de gallorsa.

A l'església parroquial de Camprodon es troba la lauda sepulcral de la família Campa, on figura el seu escut heràldic en marbre, sobre el paviment, faixat: 1r tres estrelles de plata en camp d'atzur, 2n espigues de blat terrades (alguns hi tenen un

PATRIMONI DE CAMPA

«CAXA DE N. 3»

Arxivador que conté la documentació base d'aquest treball sobre la família Campa de Camprodon, la seva vinculació al benefici de Sant Tomàs, de la parròquia de Molló, i els seus drets de gallorsa.

ocell volant), 3r un llebrer mirant a l'esquerra. Casac i lambrequins. Concedit pel rei Felip IV el 30 de gener de 1668.

La capella de Ntra. Sra. del Roure degué continuar sota la protecció dels Campa, car al seu interior hi ha un fris a l'absis semicircular que amb lletres a grans trets diu: «*Reedificada per Francisca de Campa l'any 1851*». I per completar la informació de l'esmentada capella tenim un únic document, del 15 de febrer de 1820, que fa referència al «*Sr. Josep Campa, apoderat de Xavier Campa, obtentor del benefici de Ntra. Sra. del Roure, fundat per Campa de Camprodon*».⁽²⁾

Altres membres d'aquesta família els trobem esmentats a la *Història de Camprodon*, escrita per José Morer, prevere (Barcelona, Impta. Casanovas, 18799. Parla de la capella del Roure i ratifica que els Campa n'eren propietaris, que l'edificaren l'any 1477 i que hi havia un beneficiat que cuidava del seu culte. Diu també que el Consell de Castella i les Corts de Montsó comptaven amb individus que havien rebut formació dels monjos benedictins de Sant Pere, entre els quals esmenta Jaume Campa, canonge distingit i orador sagrat; Benet Campa, literat i auditor de guerra; Josep Campa, regent de la Reial Audiència el 1813, literat i astrònom distingit.

Al s. XVIII Francesc Campa era catedràtic de Cànon de la Universitat de Cervera i canonge penitenciari de Girona, deixeble de Llätzer de Dou.

NOTES SOBRE L'ARBRE GENEALÒGIC CAMPA

L'arbre genealògic de què disposem es féu l'any 1774, en ocasió del plet pel benefici de Sant Tomàs, a fi de provar clarament els drets familiars Campa a l'esmentat benefici que s'inicià amb el seu fundador, Pere Sala, «*major de dies*» l'any 1387, i existeix còpia legalitzada del seu testament fundacional. Segueix Cecília Sala, casada amb Pere Sala «*menor de dies*», nebot del fundador, «*sanguinis sucessionem et non hereditatur*». Continua Francisca Sala, casada amb Pere Arnau Sala; Bartomeu Sala, sembla, casat amb «*des Broxert*», i Joana Sala «*des Broxert*», que casà amb Francesc Aram de Camprodon. Hi ha el document autèntic dels capítols matrimonials, on consta que Joana era propietària del mas Sala i senyora útil del benefici de Sant Tomàs (en poder de Joan Loran, notari públic de Camprodon al 6 de març de 1461. Pergamí ben conservat i llegible).

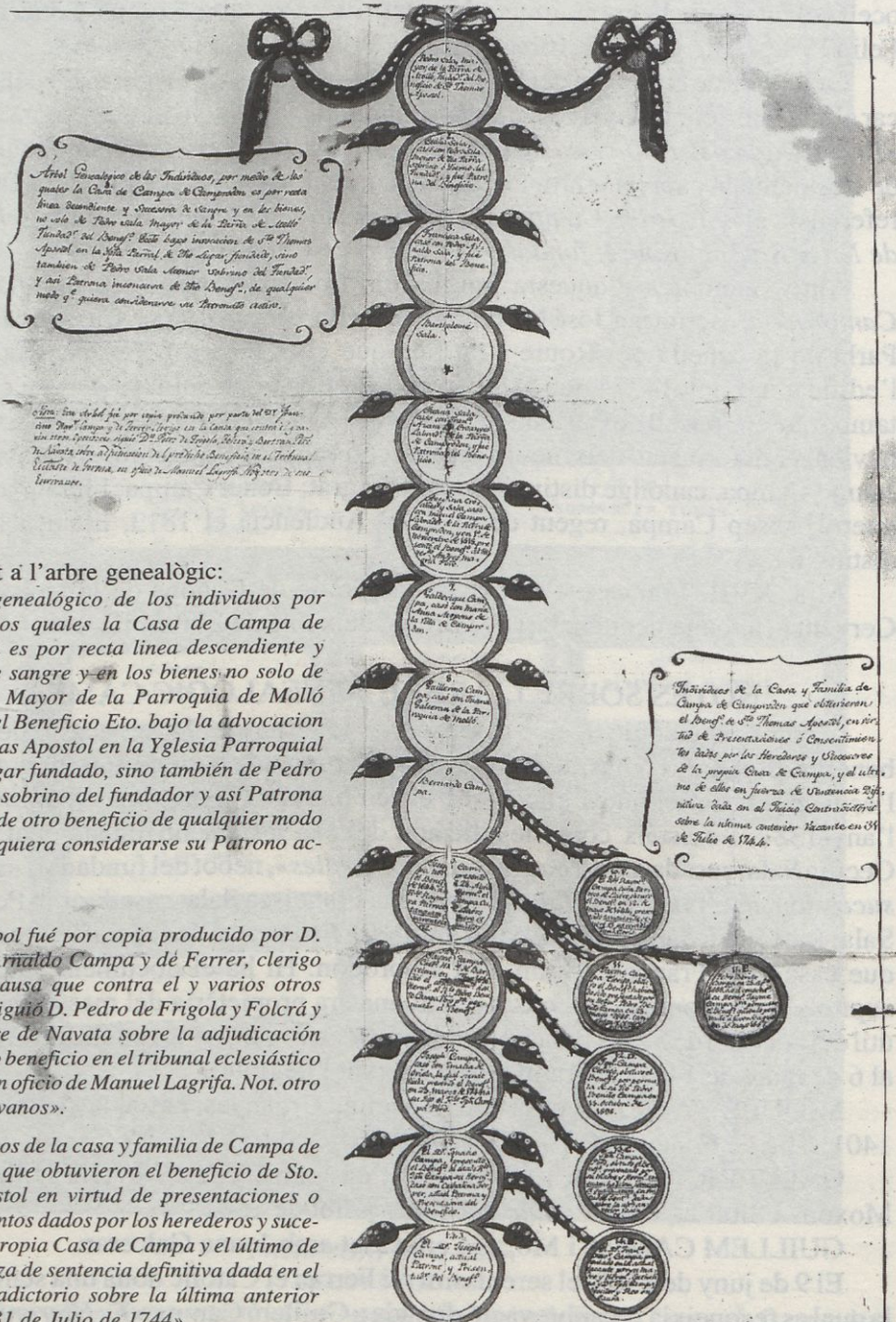
MIQUEL CAMPA es casà amb Angelina Croanyes, nascuda el 30 d'agost de 1401, filla de Francesc Croanyes i Joana.

GALDERIC CAMPA i Croanyes es casà amb Anna Moxons, filla de Joan Moxons i Sibil·la, «*muller sua*», el 15 de juliol de 1542.

GUILLEM CAMPA i Moxons era casat amb Joana Galceran.

El 9 de juny de 1509, el sereníssim rei Ferran el Catòlic donà una sentència per la qual es reconeixia la capbreuació donada a Guillem Campa. «*Es Hieronim de Fort (1592-1606), per la Gràcia de Déu, abat de St. Pere de Camprodon, senyor directe*

Text escrit a l'arbre genealògic:

«Arbol genealógico de los individuos por medio de los quales la Casa de Campa de Camprodon es por recta linea descendiente y sucesora de sangre y en los bienes no solo de Pedro Sala Mayor de la Parroquia de Molló fundador del Beneficio Eto. bajo la advocacion de Sto. Tomas Apostol en la Yglesia Parroquial de dicho lugar fundado, sino tambien de Pedro Sala menor sobrino del fundador y así Patrona inconcursa de otro beneficio de qualquier modo qualquiera quiera considerarse su Patrono activo».

Nota

«Este arbol fué por copia producido por D. Francisco Arnaldo Campa y de Ferrer, clero que en la causa que contra el y varios otros opositores siguió D. Pedro de Frigola y Folcrá y Bertran Pere de Navata sobre la adjudicación del predicho beneficio en el tribunal eclesiástico de Gerona en oficio de Manuel Lagrifa. Not. otro de sus escrivanos».

«Individuos de la casa y familia de Campa de Camprodon que obtuvieron el beneficio de Sto. Tomas Apostol en virtud de presentaciones o consentimientos dados por los herederos y sucesores de la propia Casa de Campa y el último de ellos en fuerza de sentencia definitiva dada en el juicio contradictorio sobre la última anterior vacante en 31 de Julio de 1744».

i alodial del mas Campa del veïnat de Freixenet, sos masos i terres, eres, cabanyes, possessions i drets (...) el mas Campa es obligat tots anys a la dita Abacial dignitat (...) de censos per Sant Miquel de setembre (...) delmes i primitia de tots esplets de terres de dit Mas...»

BERNAT CAMPA i Galceran es casà amb Caterina Folcrà, filla de Miquel Folcrà, el 1644, i aquest era germà de mossèn Bernat Folcrà (hi ha una colla de plecs en forma de llibre, amb baptismes i òbits de la família Folcrà, des de 1563 a 1642 «*per traurese en cas de haberse menester*». 61 anotacions. Partida de defunció de l'Honorable Pere Folcrà, notari (30 de juny de 1627) i sepultat a l'església de Sta. Maria, davant la capella del Stm. Sacrament. I la tomba dels Folcrà era al porxo del monestir de St. Pere (partida legalitzada per notari). Hi hagué un Bernat Folcrà (1348-61) que fou abat benedictí de St. Pere de Camprodon. La família Folcrà assolí el privilegi de «*Burgues Honrrat*» de Camprodon pel rei Felip III el 13 de juliol de 1599, en la persona de Pere Folcrà, en el decurs de la solemne cerimònia de cloenda de les Corts de Barcelona.

JOSEP CAMPA i Folcrà, casat amb Martha Magdalena Marthèsia, de la Roca, era burgès honrat, notari i cònsol de Camprodon. Consta que presentà un germà seu com a candidat al benefici de Sant Tomàs, que es deia Raimundus Campa i que era rector de Llers, el 1644.

Josep Campa era besnét de Joan Campa, burgès de Perpinyà (Corts del 1515) i és enterrat a l'església de Santa Maria de Mollet del Montferrer (Vallespir).

JAUME CAMPA es casà amb Caterina Duran, nascuda a Camprodon, filla del Magnífic Anton Duran i de Maria Helena «*muller sua*» i batejada per Bernat Folcrà, prevere. Jaume Campa era «*Burgues Honrrat*» de Camprodon i capità dels miquelets dels exèrcits reials d'Espanya durant les guerres contra les tropes del rei de França Lluís XIV. Assolí privilegi de «*Ciudadà Honrrat*» de Barcelona el 30 de gener de 1668, concedit pel rei Felip IV.⁽³⁾ Morí el 1675.

Magnífic JOSEP CAMPA i Duran, «*Ciudadà Honrrat*» de Barcelona, doctor en ambdós drets, es casà amb Ignàsia d'Oriola Navell, filla del Magnífic Ignasi d'Oriola i Tort i de Maria Navell, de Ripoll, el 20 d'agost de 1703 i varen tenir vuit fills.⁽⁴⁾

IGNASI CAMPA i d'Oriola es casà amb Caterina de Ferrer i Manresa, filla de J. de Ferrer i Poch, de Figueres, i de Josepha Manresa. Es casaren a Ordís el 13 de febrer de 1752. Ignasi Campa comprà els masos Masó i Ribanya l'any 1646.

Caterina de Ferrer, ja vídua Campa, comprà el mas Grell l'any 1767, amb les seves terres i gallorses. També amplià el mas Galceran amb una caseta l'any 1773, amb mitja gallorsa.

JOSEP CAMPA i de Ferrer es casà amb Antònia Portoles. Josep provà el seu dret a presentador del benefici de St. Tomàs l'any 1811.

Escut Campa.

FRANCISCA JAVIERA DE CAMPA i Portoles es casà amb Joan Carreras a Barcelona el 10 de novembre de 1863. Jaume era capità honorari dels exèrcits nacionals, propietari d'Anglès i fill de Tomàs Carreras i Oliveras, d'Anglès, i de Teresa Bellvespre, d'Amer.

IGNÀSIA CARRERAS DE CAMPA i Bellvespre es casà amb Joaquim de Ferrer Noguer i Ciurana. Era nascuda a Camprodon el 5 de març de 1826 i morí a Besalú el 12 de gener de 1887. Tingueren una única filla:

JÚLIA DE FERRER NOGUER i Carreras de Campa, nascuda a la Bisbal el 10 de març de 1865. Casada a Banyoles el 1883 amb Xavier de Ferrer i Lloret, enginyer de muntanyes, doctor en Ciències Exactes, condecorat amb la «Real y distinguida Orden de Isabel la Católica» i l'«Encomienda del Mérito Agrícola». Júlia fou hereva de Frederic Campa, dels masos Galceran, Masó i Grell de Baix, dels termes de Molló i Espinavell, respectivament. Morí a Barcelona l'any 1908.

* * *

Seguidament, trobem els CAMPA pledejant a causa del benefici de Sant Tomàs en una lluita que durà deu anys. Alhora sostenien un altre plet pels drets de llenya i pastures que donà lloc a un BAN del rei Carles IV, signat l'any 1787.

Tot això és una mostra de la seva tenacitat i del seu esperit lluitador en defensa dels seus drets. També de la importància que aquests drets tenien a l'economia familiar.

Si ens calgués definir els CAMPA seria recurrent les vies legals que sempre seguien i que els donaren el prestigi i l'expansió dels seus béns patrimonials i també la selecció en els seus casaments.

Igualment podríem considerar-los com una família típica de la pairalia catalana, el desenvolupament de la qual s'identifica amb el seu entorn i que participa activament en les vicissituds del país.

La seva cura en la documentació familiar no sols en permeté la utilització per part de tots els membres de la saga, sinó que ha fet possible d'esbrinar-la i fer una mostra del que és la seva «petita història». Encara avui existeix LA CAMPA de Camprodon, una masia propera a la vila i, ja extingida la família, resta encara el ressò d'aquest antic cognom.

BENEFICI DE SANT TOMÀS APÒSTOL, DE LA PARRÒQUIA DE STA. CECÍLIA DE MOLLÓ

Aquest benefici fou fundat per Pere Sala «*major de dies*» el 16 d'abril de 1387. Així consta al seu testament, atorgat pel notari de Camprodon Jaume Batlle el 11 d'octubre de 1388, la còpia autenticada del qual es conserva, signada a «*Gerunde, Principatus de Cathalonia*». El primer beneficiat fou Pere Sala, «*menor de dies*»,

de la capella de Ntra. Sra. del Roure de Camprodon.

Exterior i interior de la capella de Ntra.
Sra. del Roure de Camprodon.

a qui lega la renda alodial de la qual dota el benefici que «*Nuc Pro Tuc y Tuch pro Nuch*» (segons consta al llibre del benefici, folis 20 i 29, que es troba al llibre de naixements i òbits).

Guillem, batlle de Tegurà, actua com a marmessor i executor del testament de Pere Sala, «*menor de dies*» i marit de Cecília, «*muller sua*», filla i hereva de dit Pere Sala, «*major de dies*», i Sra. útil.

La fundació d'un benefici tenia un origen pietós, pel qual es mostrava devot d'algun sant sota l'advocació del qual s'encomanava, i amb voluntat que tingués continuïtat. Aquesta fundació requeria un suport econòmic que assegurés unes rendes al beneficiat, que li permetessin viure. Al patró del benefici li calia tenir cura de les rendes i tenia el dret de presentar un candidat a la mort de l'obtentor. Representava, doncs, un lloc de treball, un *modus vivendi* per al beneficiat, que sovint era un clergue de la família o, a falta d'aquest, el que els patrons triessin.

Pel que fa al benefici esmentat de l'església de Molló, les rendes de què fou dotat consten detalladament en documents notariais. Els marmessors i executors foren: Ramon Batlle, de Tegurà, i Ramon Sunyer, de Camprodon, que apareixen repetidament en la creació de censals i rendals. Un d'aquests és un pergami (calaix núm. 3, lligall 1), que es refereix al delme de la parròquia de Llanars, «*quina amortització fa de la quarta part l'Iltre. Berenguer, Bisbe de Girona, a favor de Damià Berquis, habitant del lloc de La Roca, terme del Comtat del Rosselló, baix la paga anual de 4 liures barceloneses de moneda de tern cada any, en la festa de Pasqua de Resurrecció, dividida entre el Sr. Bisbe i el Sr. del castell de Salas. Feta a Gerona, dintra la sacristia de la Catedral, el 12-IV-1397*».

El senyor del castell de Sales, Roger Malarc,⁽⁵⁾ apareix en altre pergami referint-se al mateix tema, és a dir, a la quarta part del delme que compartia amb el bisbe de Girona, i és signat dins dit castell el 10 de febrer de 1397. Hi ha l'època corresponent (la cal·ligrafia i la conservació del pergami són perfectes).

Segueixen tres pergamins sobre el mateix tema i protagonistes sobre el delme de Llanars que tenien en feu.

Les rendes que recolzaven el benefici consten en pergamins i posteriorment en una llibreta de rendes. També es fa un seguiment (amb documents legalitzats) dels clergues que obtingueren el benefici i dels seus patrons o presentadors.

L'1 d'octubre de 1518 l'hereva i patrona del benefici, Angelina Azam Croanyes, es casà amb Miquel Campa. Des de llavors, és la família Campa la patrona. Continua el seguiment molt minuciós fins arribar a 1774, que es nomena beneficiat Josep Campa, doctor en ambdós drets, advocat dels reials consells i alcalde de Camprodon. La família Solà i Julià impugnà el nomenament al·legant drets successoris i la incompatibilitat del càrrec d'alcalde de Camprodon amb el de beneficiat. Presentaren el seu candidat, Badia, amb cartes de plet.

Els Campa, que sempre havien tingut molta cura a desar i legalitzar els seus documents, presentaren un arbre genealògic (índex de documents) perfectament datat i, ja plantejat el plet, acudiren als millors beneficiaristes i juristes.⁽⁶⁾ Malgrat tot, de la Cúria eclesiàstica de Girona passà el plet en segona instància a la metropolitana de Tarragona.

Al curs del mateix hi ha una nota curiosa del candidat Campa, que en defensa pròpia i segons l'original diu: «*Que en estos reinos se observa a togados y a otros ministros que han sentenciado juicios de sangre, y militares que han estado en batallas y milicia, al mismo tiempo que han obtenido prebendas eclesiásticas (...) en toda la faz de la nación hay cargos públicos ejercidos por cardenales, obispos y clérigos que regentaron y administraron justicia, estado o milicia y que el mismo oponente, Badia, ejerció mas de 30 años un beneficio en la iglesia de Prats de Mollo, del reino de Francia, siendo procurador de la comuna en esta municipalidad en los dias de la desastrosa revolución francesa y habia prestado juramento a la bandera tricolor*». Segueix explicant que la seva família (Campa) per més de 140 anys posseïa el patronat... i «que hi tenia drets de sang». Diu que acceptà de ser alcalde de Camprodon a causa de les crítiques circumstàncies de la guerra passada amb França i «*el estado crítico del campo de batalla (...). Creyó que el Soberano lo habia elegido para este peligroso empeño como testimonio de la idoneidad y confianza que le inspiraba y que no queria incurrir en la nota de grosero e indolente al resistirse a la aceptación del cargo a la sola confianza con que le honraba el soberano. Porque fué tenido en algun aprecio a los ojos del trono*».

Finalment, la Cúria metropolitana de Tarragona donà la sentència favorable als Campa. Al curs dels deu anys que durà aquest plet, acumulà una vertadera mola de documents, «200 foxas», i al contrari, a Badia li calgué pagar per la «*sala de lo penal 100 doblones*». L'advocat saragossà comunicà a Antonio Víctor Campa la sentència favorable i començà: «*Alelulla!!*»

Posteriorment, del 23 de gener de 1814 hi ha una carta autògrafa del clergue de Molló, Mn. Mercar, que explica que l'altar de sant Tomàs de l'església de Molló «*fou cremat pels francesos en la penúltima guerra i que el poble ha fet un retaule per Sant Isidro y lo ha col·locat en lo puesto que estaba Sant Tomas...*»

Aquestes són les darreres notícies del benefici de St. Tomàs car, poc després, el 1835 la Llei de desamortització dels béns de l'Església posà punt i final a privilegis i rendes. Si bé aquestes rendes en sortiren perjudicades i el patrimoni artístic, en molts casos, malmès, l'Església en sortí purificada, més amatenent al seu destí espiritual que de potència econòmica.

Els Campa, d'altra banda, s'integraren a les guerres carlines, on militaren al bàndol liberal. La Font Nova, que llavors era seva, ostentava el següent rètol:

«Aigua fresca i lliberal
us don de nit i de dia.
No digueu que jo no sia
de lo mes constitucional».

L'esforç de la guerra minvà la potència de la família Campa, que a l'inici del segle XX es dispersà. El que durant segles fou vigent, estimat i defensat s'oblidà, car la història no s'atura i altres afers nous substituïren els anteriors...

DRET DE GALLORSA

Dret de gallorsa és aquell que permetia a les ovelles pasturar en terres muntanyenques. *Gallorsa* és una paraula preromana, probablement provinent del nostre bascoibèric pirinenc. Al s. XIII s'entén per Dret de gallorsa el dret de pasturar les ovelles en terres comunals: «*Dret de ser propietari de totes les herbes, d'un tros determinat de terra, però no d'aquesta*» (*Diccionari de la llengua catalana*, J. Corominas, 1985). El gallorser és aquell que té Dret de gallorsa...

M. Vayreda diu: «*Hi ha aquí un empriu de Serra Calma que usufructua el poble de temps immemorial. Cada veí pot portar el bestiar que a l'hivern manté a son terme (...) La gallorsa és repartida a prorrata que l'arrenden o aprofiten segons el seu gust*». Es tracta, doncs, de pasturar exclusivament bestiar de llana en determinat lloc de terra emprivada. És a dir, que l'empriu accepta tota mena de bestiar: cavalls, vaques, porcs, etc., mentre que la gallorsa és només per als ramats d'ovelles. És condició que hi pasturin els 4 mesos d'estiu per femar la terra. Els ramats que hi pasturen practiquen la transhumància des de les terres planes en busca de l'herba tendra. Per això només hi ha gallorsas als Pirineus i el mot s'ha conservat al nord de Catalunya. Es dedueix, doncs, que no hi ha gallorsas on no hi ha terres emprivades o emprius.⁽⁷⁾

L'empriu sembla que té origen en la paraula *emprar*: protegir determinada utilització pública, com: estrades, aigües, herba, bosc, molins... «*podrà usar-ne amb*

moderació» (Usatges NCL 91, 120). Era un dret que havien d'aprofitar la gent del Comú i que s'ha estès a àmplies zones d'Aragó, València, Mallorca...

Pel que fa a les gallors de la família Campa, especifica que una gallorsa són 300 besties de llana, i al seu arxivador hi ha aquesta «Memòria» que transcrivim perquè en fa una referència completa:

«MEMORIA del que se usa prop del bestiar de gallorsa en la parròchia de Mollo.

En la Parrochia de Sta. Cecilia de Molló es practica i es consuetut de tems immemorial observada per poder femar les terres de la dita parrochia, es lícit i permes a quísem posesor o masover de algun mas, pendre a colloc tres centres bestias de llana dels primers dias del mes de juny fins al darrer dia del mes de setembre, que son 4 mesos. Empero, si la persona o masover de algun mas te bestiar seu propi o de legítima parceria, que arriba al número de 300 bestias de llana, no pot prendre mes bestiar a colloc. I de ordinari, los pagesos de dita parrochia de Mollo y de altres parrochias de esta montaña, per que no restin sens femar las terras, sen van al Empordà en ser en quaresma per procurar bastiar, y es consuetut que el amo del bastiar dels dits 4 mesos y per tots els gastos y despesas que se ofereixent donan y pagan per cada gallorsa que don 300 bestias de llana, 15 lliures barceloneses».

Aquests drets de gallorsa podien passar a un altre mas per venda del dret. A més, els regidors de la parròquia de Molló podien crear nous drets de gallorsa. Consta que Ignàsia d'Oriola, vda. de Campa, comprà mitja gallorsa l'any 1773 en ampliar el mas Galceran amb una caseta. Trobem moltes altres dades de la família Campa i els seus drets de gallorsa i també interessant documentació degudament legalitzada i ordenada al mateix arxivador.

El 3 de juliol de 1781, i amb ocasió d'un plet, els Campa no s'accontenten de fer palesos els seus béns i drets patrimonials, sinó que cerquen l'origen més reculat i es remeten a l'any 1141, quan el comte Ramon Berenguer IV fa el següent testament sacramental. El document reial, d'insòlit interès, el copiem íntegrament en traducció-transcripció, feta per la Sra. Mercè Rifà, i diu així:

DOCUMENT REIAL

«Còpia simple de un trasumto de la donació de Mollo, feta al 16 de las kalendas de maig del any 1141, en poder de Guillem Gaufredd de Servià, Arnau, levita y notari.

Dit trasumto, es en poder de Pere de Area, notari de Ripoll, als 23 de mars de 1402.

Y amb fe que dona de ell Francisco de Paraller, notari de Ripoll als 3 de juliol de 1783, obra en forma que aquí va copiat en lo proces de la causa sobre el proces

de las montañas comunas del terme de Mollo, se sigui a la Real Audiència entre parts del Dr. Francesc Solà, Dr. Josep Campa y socios y los menestrales del citat terme. Y també en lo proces sobre endevesament de hervas y terras propias del citat terme de Mollo.

Sàpiga tothom, que jo, Francesc Pellicer i Viñes, i per l'autoritat règia de l'Il·lustríssim Abad del Reial Monestir de Ripoll, de la Diòcesis de Vic, del Principat de Catalunya, escrivà de la Cúria de l'esmentada Vila, Abad de Ripoll i arxiver (l'un i l'altre) del Arxiu del Reial monestir de Ripoll, que en un cert armari d'aquest arxiu, vulgarment anomenat armari de Mollo, entre moltes altres escriptures amagades i guardades existents, es troba un escrit, autèntic, fidedigne, no anulat, ni en cap part suspecte de falsetat ni esmena, del tenor següent:

Això s'ha copiat be i fidelment d'un original, públic, no esmenat, ni cancel·lat en cap de les seves parts, que diu el següent:

Per que la llei consagra l'autoritat, i la cosa donada, si es lliurada en cap manera retorna al donant. Per aquesta raó, Jo, RAMON BERENGUER,⁽⁸⁾ per la gracia de Deu, Comte de Barcelona i de Besalú i Cerdanya i Marques i Princep d'Aragó, dono al Senyor Deu i a la Beata Maria del cenobi de Ripoll i als monjos d'aquest lloc, tant presents com futurs, la meva ànima i el meu cos, per ensebolir-lo, en qualsevol terra o lloc on m'arribi la mort, i també pel remei de la meva ànima i la bona memòria del meu pare, Ramon Berenguer, i de la meva mare, Dolça, Comtessa. També per l'absolució dels meus pecats i per la meua i lliure voluntat dono i concedeixo en vot, i pel meu poder i en el present.....

Senyor Jesus
Maria Cenobii...

(aquí manca un retall de paper)

I qui hi vagi en contra no val, i si fa una temeritat en contra les regles de l'esglèsia, que en restitueixi el quadruple, si no vòl caure sobre la ira de Deu.

Això va ser fet a las 16 kalendas de maig (16 d'abril), any quart del regne de Lluís el Jove. Firmat: RAMON, comte, que faig la donació i la firmo i prego que firmin els testimonis.

Signa Bernat Guillem de Lluça

Signa Galceran el seu fill

Signa Guillem Subirats

Signa Huguet de Mataplana

Signa Bernat Armenguer de Freixenet

Signa Ponç de Cervera, Vescomte de Bas

Signa Ramon de Milany

Signa Pere de Berga

Signa Pere de Gibert

Signa Galceran de Pinos

Signa Ramon Bernat d'Olots

Signa Parrella

Signa Bernat el seu germà

Signa Alemany de Castlar

Signa Guillem el seu germà

Signa Grau Hug

Signa Guillem Dapifer

Signa Arnau Joan

Signa Ramon Arnau Vilademuls

Signa Guillem Gaufret Sevià

Signa Galceran de Salas

Signa Bernat Reemball

Signa Ot

Signa Guillem Ramon Dapifer,

Senescal del palau de Barcelona.

Arnau Levita i notàri, que això va escriure l'any esmentat mes amunt, i sobre les lletres fa una esmena a la línia 13.

...I nos, pere de Campdeu, jutje ordinari de la Cúria de Ripoll aquesta còpia he comprovat de l'original fidelment i per la nostra autoritat judicial ensems...

CODICILI

...Santa Cecília de Mollo o a la vila Minar, o totes les pertinences d'aquella dominicatura que d'alguna manera Bernat, Comte de Besalú, va tenir per a ell i els seus, i son: masos construïts, per dret, o derruïts, terres cultes o incultes, molins o moles, prats i boscos, aigua dels corrents, d'aigua, cultius i collites, terra costerosa o en declivi, sotabosc o garrigues o «alenaris», ponts i terres remogudes i diverses espècies d'arbres plantats. Totes aquestes coses que es poden esmentar pertanyien a la dominicatura comtal del Comte de Besalú que ho tenia per ell i els seus homes. Tot quan tenia en termes i límits, i aportacions d'ingresos i sortidas i totes les pertinençies i censos, i tots els serveis que pertanyien a aquesta propietat, així com els serfs i famílies, batlles i baillies, incendis, homicidis, costums rurals i cogurcies, i altres coses establertes sobre distribució d'aigua, pesqueres, caça i rapinyaires de nius, que vulgarment anomenen espervers, i qualsevol cosa sobre usos i serveis que pertanyen als homes, escrita, en tot, i per total servei del meu dret, per dret i potestat, ho porto sota el domini de Santa Maria i els seus monjos, perquè ho tinguin i ho posseïxin per sempre en perpetuo alou i ho explotin lliures, en pau, sense engany ni inquietut per els homes i les dones.

Aquestes coses mes amun escrites em venen per herència paterna i materna. Els termes son, per orient la fortalesa de Cabrenys, a migdia, Seguries, per la part d'occident el coll de Portulas, a nord (...)

Pere de Area, habitant de la Vila de Ripoll, notari públic de la diòcesi de Vic per tota la terra i dominis del Il·lustríssim Rei d'Aragó, i per la seva autoritat transcriu de l'original, fidelment assumit i legitimament comprovat, i fa la autorització, i ho tanco, el 23 de març del any de la nativitat del Senyor 1402.

Dono fe, amb judici i fora judici, jo el sobrenomat Francesc Pellicer i Viñas, notari i arxiver, de ma propia ma ho suscriu el dia 3 de juliol de 1781, i poso el meu signe...»

Aquest extraordinari document, l'interès del qual ultrapassa l'àmbit local per la seva categoria històrica, el trobem també a l'arxivador Campa i és l'origen de la

propietat que els monjos de Ripoll tenien a la muntanya de Molló i de la qual deriven els emprius i els drets de gallorsa. L'original sembla perdut després d'haver consultat l'arxiu notarial de Puigcerdà on es troben els referits a Ripoll. A l'Arxiu de la Corona d'Aragó (Cancilleria, pergamins, carpeta núm. 1) hi ha un altre testament de RAMON BERENGUER IV, fet dos dies anteriors al seu traspàs, en presència del senescal del palau de Barcelona, Ramon de Montcada; d'Albert Casadevall, que era el seu capellà, i de Guillem, que era el capità del palau. Segueixen les signatures de deu bisbes i altres setze magnats, com a testimonis. Posteriorment, la reina-comtessa Peronella el declarà «sacramental», en presència de tota la Cort, l'11 d'octubre de 1162. Tot i que es tracta d'un document polític (car distribueix els béns als seus fills), esmenta també el llegat fet al monestir de Ripoll, de la dominicatura de Molló.

Des de llavors, no en trobem referències fins l'any 1625, en una SÚPLICA que fa la universitat de Molló demanant com a vassalls que són de dits monjos i adreçat al Sr. Abat que llavors era Fr. Pere Sancho.

La primera part tracta del nomenament de divuit persones per la insaculació dels cònsols.

La segona part es refereix als DRETS DE GALLORSA i, copiat, diu així:

«ITEM per quant parroquia y terme fin assi han acostumat ultra dels propis bestiaris o altres que tenen en parceria posar en la montanya y pasturas de dit terme bestias de gallorsas fin en numero de 300 bestias de llana per quincun mas avivat o en recompensa de aquells 10 bestias de llana mes o menos y una bestia grossa per es cent mes a efecte de dits bestiaris puguin millo femar las terras y conrreus que tenent y approfitarse de alguna cosa lo que aparague al Sr. Abat Pons⁽¹³⁾ de bona memòria ser convenient y axi lo concedi y otorgà sia V.S. servit concedir y otorgar lo mateix, y que ditas gallorsas se pogan ajuntar, fins al n°. de 900 bestias per cada remat y no mes». ITEM sia V.S. servit statuir y ordenar que per pagar lo dret de paissas que es dona cada any al Sr. Rector es puguin possar a la montanya 400 bestias de gallorsa dividides en 4 remats, cent en cada remat, com fins assi es acostumat. ITEM sia V.S. servit declarar que lo dret y acció que V.S. com a Sr. de dit terme te de posar bestiar de gallorsa en dita montanya y no pot excedir lo numero de tres gallorsas que seran 900 bestias de gallorsa. ITEM que sien obligats los pastors de ditas gallorsas donar la famada als amos a qui pertanyen las ditas gallorsas o concertarse abs dits amos de ditas famadas en propia especie de famadas y no amb diner. ITEM sia V.S. servit estatuir y ordenar que assi al devant nos puga posar dit bestiar de greix en lo dit terme en compte de gallorsa a pena de 10 lliures aplicadores a cada Cot de V.S. ITEM sia V.S. servit statuir i ordenar que tots anys los dits consols 3 dies despres de arribadas ditas remadas sien tinguts y obligats en companyia del Batlle de V.S. comptar y reconeixer ditas remadas y veure si han comes excesos, y fer que dins 3 dias de scombra, se remedien y correguescan

altrament pasat dit termini caigan en las penas que V.S. per cridas haura imposades contra los que contrafaran al dit privilegi...».(Continua amb altres temes).

Contesta:

«NOS, Fr. Pere Sancho per la gracia de Deu i de la Sta. Sede Aposca. Abat del Monestir de Nta. Sra. de Ripoll i per lo bon amor que tenim als vassalls de Igua. y ha tingut respecte als mols sveis y a la fidelitat amb que sempre los vassalls de Mollo han servit als Abats del pnt. Monestir y particularment los que han fet a la nostra propia persona. Atmetent. y consideran que les coses suplidades son en profit de dit terme concedim y otorgam les coses suplicades duran nostre beneplacit libera y expontaneament y de nostres successors.

Fr. Pere Sancho Abad de Ripoll.»

(1621-1627). Data de 1625.

A continuació hi ha la legalització d'aquesta còpia per «*Franciscus Peraller y Viñas, Notari et Archivarius, propia manu in pnte. papiro Regy Sigilli secundi me subcribo, et requisitus dis tercia mensis juli anni 1781 primi meum solitum appono Signum*». («Tomada la razón en la oficina de Hipotecas de la presente Villa, en el folio 188 del libro de este. Camprodon y julio 25 de 1781. Estanislao Malet Esno.»)

En aquest document, la relació entre el monestir de Ripoll i el municipi de Molló i entre aquest i la seva muntanya queda molt clarament explicada, i també com els drets de gallorsa són puntualment regulats i defensats. Queda clar, una vegada més, com els Campa desaven amb tota cura documents importants.

La família Campa continua documentant actuacions referides als drets de gallorsa. Al calaix núm. 1, lligall 17, es troba autenticada la venda que fa Jaume Casademon el 21 d'octubre de 1647 a Josep Campa, notari de Camprodon, del dret de «*lluir i quitar*» de Pere Julià, mercader de Molló, «*de tots aquells masos en lo veïnat de Fabas, nomenats MASÓ i RIBAÑA, amb totes les terres de gallorsas (...) a ell a carta de gràcia, vendes de pertinenècies (...) pel preu de 22 lliures barceloneses.*» (Hi ha l'època).

Un altre document del calaix núm.1, lligall 4, és el registre d'una «*venda feta y firmada per los regidors del poble de Mollò a favor de Da. Ignasia d'Oriola, Vda. Campa, del dret de poder peixer en les terres 'emprives' de dit lloc, 100 caps de bestiar de llana cual dret uni la compradora al mas GRELL DE BAIX, per lo preu de 90 lliures barceloneses*». Segueix l'època de dita quantitat en poder del notari Vicenç Molins, de Camprodon, el 13 d'octubre de 1767.

Les dates que es fan còpies del testament sacramental de Ramon Berenguer IV (1781) i del document SÚPLICA, de la universitat de Molló, (1781) són coincidents i fan pensar que calia tenir documents autèntics que recolzessin el plet plantejat per Josep Campa i altres («*que son mes de 10*») d'una part, i Joan Gassiot i «altres» de l'altra, que arribà a la Reial Audiència.

Aquest afer donarà lloc a una resolució que es dicta mitjançant un BAN o PREGÓ. Aquest ban és imprès, molt llarg i minuciós, d'una redacció reiterativa, pròpia de l'època i que, resumit, diu així:

«DON CARLOS

Por la Gracia de Dios Rey de Castilla i.....» (segueixen tots els seus títols), «Dn. Francisco Gonzales de Befecour, Conde de Asalto...» (segueixen tots els seus títols) «*Capitam ageneral de los exercitos y Principado de Cataluña y Presidente de la Real Audiència...*» S'adreça al jutge de la vila i abadiat de Ripoll i als veïns del lloc de Molló, baronia de dit abadiat.

Que a la Reial Audiència de Barcelona se segueix un plet entre Joan Gassiot i altres, d'una part, i per l'altra, Josep Campa. Varen presentar un escrit a l'abat de Ripoll el 18 de març de 1780, dient que els establiments que tenen els abats en terres properes a Molló, les pasturaven les bèsties d'aquells propietaris, i s'aprofitaven d'herbes i llenya. Ho feien amb el consentiment i la tolerància dels monjos, però sense cap dret, i això havia esdevingut un abús per part dels que no tenien propietat. Per aquest motiu els propietaris eren faltats de llenya, i com que Molló és país fred, es veien obligats a abandonar les seves cases i les terres. L'únic remei seria que tots els propietaris particulars tinguessin cura de no entrar en terres d'altres, que això s'aconseguiria amb la publicació d'un BAN o PREGÓ i castigant els incomplidors. Per aquest ban, l'abat, a petició dels principals (Audiència) el 8 de gener de 1784, defensà les seves terres de Molló de la «*impertinència*» de Joan Gassiot i els seus socis, ja que semblava que era clar que no tenien raó. Tot i aquesta «*impertinència*», J. Gassiot i els seus socis insistiren a pasturar bestiar i tallar llenya. Les peticions dels adversaris són inadmissibles i arriben a una CONCÒRDIA on consten els noms dels que tenen dret a pasturar el bestiar.

L'abat, que és senyor jurisdiccional de Molló, amb domini directe i facultat per atorgar els establiments o les deveses, es considera vàlid per publicar un BAN. L'única finalitat dels adversaris és allargar la causa, però ningú no pot aturar el seu curs. Joan Gassiot i els socis al·leguen ser pobres i miserables, que la llenya de Molló és escassa, que és un lloc on fa molt de fred i, per tant, que continuaran fent llenya i pasturant el seu bestiar en terres dels principals propietaris. Cal acabar amb aquests perjudicis, que són greus. Si continuen, hauran d'abandonar les cases i les terres i deshabitar el poble. Per això cal que s'envii a cadascun dels veïns de Molló l'avertència que no entrin en terres que no siguin seves per llenya i pastures, sota pena a V.E. vista, fins a nou determini, i enviar lletres penals als veïns de Molló i a l'alcalde de Camprodon perquè faci complir els mandats als que l'incompleixin, amb diligència.

Signat: Moles i Quintà, de Cortada.

Es publicà el BAN previst per l'abat de Ripoll el 8 de gener de 1784, com si no s'hagués interposat cap recurs, i es manà el compliment fins altra provisió, sota les

penes establertes. Si els veïns de Molló l'incomplien haurien de pagar la pena de 500 florins d'or.

Barcelona, 12 de maig de 1787

Signat: Ventura Ferran, degà; Ignasi Casanovas, escrivà del rei, i per ell manat, d'acord amb la Reial Audiència, a petició d'Antoni Cortada, procurador de Josep Campa i altres que passen de 10.

Segell reial i registre.

Aquest document no esmenta ni els emprius ni els drets de gallorsa, però sí el senyoriu del monestir de Ripoll i els seus establiments. Però, sens dubte, que des del moment que hi havia pastures i llenyes es tractava de terres emprivades de les quals gaudien els propietaris, el cap dels quals era Josep Campa «i altres que son mes de 10». També sembla que els contraris: Josep Gassiot i altres socis, n'abusaven.

A partir de 1835, amb la Llei de desamortització dels béns de l'Església, els drets del monestir de Ripoll deixaren d'existir i passaren a l'Estat. El 1886 l'Ajuntament de Molló va fer un intent que les pastures comunals passessin a ser municipals i un altre intent de vendre-les a subhasta que, finalment, va fallar a causa de la data de presentació. Posteriorment, el mateix any 1886, l'Ajuntament reconegué els drets de gallorsa com provinents de dret immemorial i s'inclou al catàleg amb els recursos presentats pels propietaris en anys anteriors, 1816 i 1865. Aquell any hi havia a Molló 60 masos, amb un total de 19.000 caps de bestiar.

El 1896, el governador civil de Girona afirma la subsistència dels drets de gallorsa en resposta a la petició adreçada pels propietaris de la muntanya de Molló en reconeixement d'aquests drets. En aquestes dates, encara els drets de gallorsa es defensaven amb tot interès.

Tot l'exposat sobre els DRETS DE GALLORSA i el volum de documents privats i oficials proven, en primer lloc, que la ramaderia GALLORSA i EMPRIU (vaques, cavalls, porcs, ovelles, etc.) era la riquesa del país. No sols era una forma d'autosubsistència, sinó eina de treball i transport, a més d'una font d'ingressos. Coneixem la fira d'Espinavell, la de Camprodon i la de Sant Lluç a Olot a la tardor, quan el bestiar baixa de la muntanya. També el seu prestigi d'exemplars forts i resistents de tir lleuger o la bellesa dels destinats als genets de concurs.

Aquestes institucions foren el suport dels pobles muntanyencs, com hem vist, concretament a Molló.

En dates encara més recents hi ha reivindicacions, es parla dels drets de gallorsa, però l'economia rural, amb els mitjans de comunicació i la maquinària agrícola, ja té altres fites.

Tot i això, és un goig fer una caminada per l'alta muntanya i veure-la encara «viscuda» pel bestiar que hi va, l'herba verda de l'estiu, regada pels rajolius que es desprenen de la neu de les darreres congestes, floreix tímidament a l'escalf del sol oferint colors lluent. Tota la burocràcia que implica costums i mitjans de vida no

resta encant i bellesa a la muntanya i als seus habitants: un ramat d'ovelles, d'eugues o de vaques s'integra totalment al paisatge i li dona mobilitat.

El rumor de les esquelles sovint és llunyà i queda perdut en la immensitat ondulant dels cims... altres vegades, el vent les apropa i és com una música que acompanya la calma i la serenor cada vegada més propera a l'infinit...

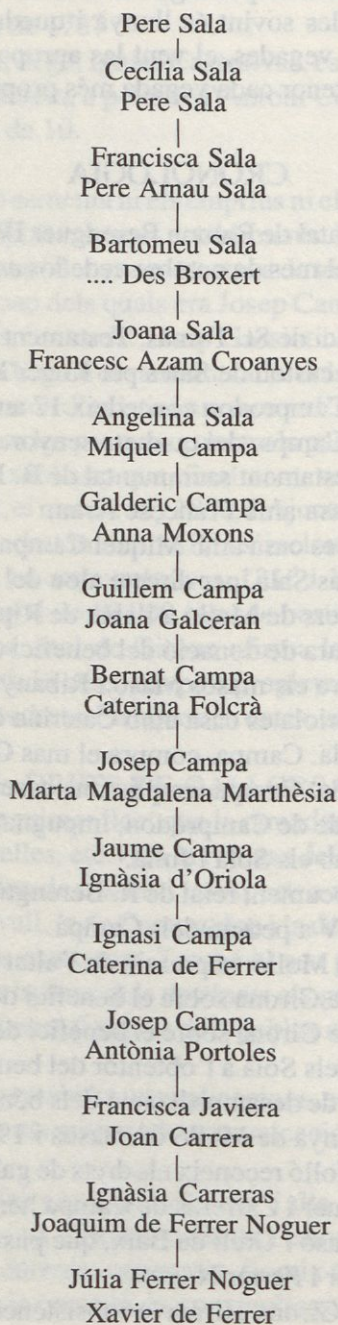
Besalú, hivern de 1996

CRONOLOGIA

- 1141 Testament sacramental de Ramon Berenguer IV.
- 1187 «El rey de Aragón el mes de octubre cede los *emprius* al monasterio de Camprodon».
- 1387 Fundació del benefici de St. Tomàs. Testament de Pere Sala.
- 1397 Document signat al castell de Sales per Roger Malar.
- 1400 L'abat de St. P. de Camprodon concedeix 17 anys de franquícia a P. Vilar en comprar el mas Campa, del qual era senyor.
- 1402 Primera còpia del testament sacramental de R. Berenguer IV.
- 1461 Francisca Sala es casa amb Francesc Arau.
- 1518 Angelina Croanyes es casa amb Miquel Campa.
- 1588 Cosme Sala té el mas Sala, per directe alou del M. Ripoll.
- 1629 Súplica dels gallorsers de Molló a l'abat de Ripoll.
- 1644 Campa obté escriptura de donació del benefici de S. Tomàs.
- 1646 Josep Campa compra els masos Masó i Ribanya.
- 1752 Ignasi Campa i d'Oriola es casa amb Caterina de Ferrer.
- 1767 Ignàsia d'Oriola, vda. Campa, compra el mas Grell.
- 1773 Ignàsia d'Oriola, vda. Campa, amplia una caseta al Galceran.
- 1744 Josep Campa, alcalde de Camprodon, impugnats pels Solà.
- 1744 Plet dels Campa amb els Solà i Julià.
- 1781 Segona còpia del document reial de R. Berenguer IV.
- 1784 Ban del rei Carles IV a petició dels Campa.
- 1814 Carta del capellà de Molló: supressió de l'altar de St. Tomàs.
- 1818 Imprès del Bisbat de Girona sobre el benefici de St. Tomàs.
- 1821 Imprès del Bisbat de Girona sobre el benefici del Roure
- 1829 Nova impugnació dels Solà a l'obtentor del benefici St. Tomàs.
- 1835 Llei de Mendizábal de desamortització dels béns del clero.
- 1865 Hi havia a la muntanya de Molló 60 masos i 19.000 caps de bestiar.
- 1886 L'Ajuntament de Molló reconeix els drets de gallorsa com a immemorials.
- 1887 Julià de Ferrer Noguer i Carreras de Campa hereta de Frederic Campa els masos Galceran, Masó i Grell de Baix, que passen també per herència a Ma. Josefa de Ferrer i Ferrer Noguer.
- 1896 El Govern Civil de Girona afirma la subsistència dels drets de gallorsa.

ARBRE ESQUEMÀTIC

NOTES

(1) - Petita capella de planta rectangular. Originàriament era un oratori de camí, situat a la sortida de Camprodon en direcció a Molló. Les parets portants són de pedra morterada vista, amb carreus de les cantoneres i emmarcant les obertures. La teulada és de teula àrab amb dos vessants, i acabada amb un ràfec format per una doble filada de teules. A la porta principal hi ha cisellat l'any 1851.

Alderico de Campa, l'any 1477, possiblement va restaurar una capella romànica del s. XII. L'any 1851, Francisca de Campa la va modificar tal com es troba actualment. És propietat del Bisbat de Vic.

(2) - El document núm. 2 diu: «Compte a càrrec i data del difunt Jacint Roqueta, procurador que fou del quondam Francesc Xavier Campa, obtentor dels beneficis i capellanies de Ntra. Sra. del Roure, la Beata Maria fundat per Campa». Segueixen comptes de l'any 1826 i 1830. Al lligall núm. 3 hi ha nota de «bautismes, obits, desposoris i enterros fahents per la defensa del Benefici de St. Tomas i de la Beata Maria del Roure de Camprodon». Segueix amb dades referides a les famílies: Sala, Croanyas, Folcrà, Toralles, Broxert i acaba amb l'òbit d'Anna Aulina, muller d'Aui, àlies lo Follet.

(3) - El mas Campa «afronta a migdia amb lo torrent de Salou, a tramontana amb el camí públic de Freixenet i terres d'Alguer. A sol ixent amb el Mas Llandrig. A mig jorn amb el camí públic que passa pel pont Coromina». (Arxiu de la Corona d'Aragó -Manuals VD Hisenda núm. 830-1.509).

Hierònim de Fort procedia del monestir de Ripoll. Obtingué del papa Climent VIII la separació del monestir de Ripoll de la província Narbonesa i passà a la Tarraconense l'any 1592, com també la unió del monestir de Camprodon als priorats de Sant Joan les Fonts i de Riudaura.

(4) - «Ciudadanos y Burgueses honrrados habilitados como síndicos del brazo real en las cortes del Principado de Cataluña», a *Dinastías de Trastámara y Austria, siglos XV y XVI (1410-1599)*, pàg. 89, por Francisco Morales Roca (propietat de D. Carlos Feliu de Travy).

(5) - Família Oriola:

Francesc d'Oriola

Ignàsia Oriola
 Ignasi Campa
 |
 Ignasi Campa
 Caterina de Ferrer
 |
 Josep Campa
 Antònia Portoles
 |
 Antònia Campa
 Benet Belvespre

Felip Oriola
 |
 Teresa Oriola
 Casada amb Llaudés
 |
 Ignàsia Llaudés
 Marià Berga
 Alcalde de Girona

(6) - El primer senyor de Sales que es coneix és Oriol de Tortellà, l'any 996. El 1252 consta que Ermessendis d'Empúries era senyora de Sales i que la succeí el seu fill Ramon d'Empúries. A les 4 de calendes de setembre de 1297 Galceran d'Empúries vengué el castell en franc alou a Dalmau de Rocabertí, Sr. de Peralada. El 3 d'idus d'octubre de 1315 comprà el castell Pere de Cornellà, militar casat amb Hermergarda d'Empúries, baronessa de Sales. El bisbe de Girona hi tenia part. El 1361 Guillem de Cornellà vengué el castell per 5.000 sous barcelonesos, salvant el dret del bisbe de Girona a Ramon Malart. Roger Malart era fill de Ramon, casat amb Jacmeta i tenia dos fills,

Gispert i Margarida. El 20 de març de 1676, el senyoriu passà a Carles de Ros i muller, Mariàngela Fontanella. En morir sense fills passà a l'Hospital de la Santa Creu de Barcelona, però per impugnació restà en poder de la família. El 1702 Manuel de Llupià tenia per administrador del senyoriu al magnífic Concorde Llaudes. Sales era un castell termenat amb dret d'host i cavalcada, d'homenatge segons els usatges de Barcelona i les Constitucions i altres drets de Catalunya. Podia exercir la pena de mort i percebre els «Drets de castlania», tenia dues presons, cementiri i capella amb beneficiat. Malart tenia al castell: cúria, jutge, notari i batlles. (*El castillo de Salas y sus términos*, per Joaquim Matas, notari que fou de Besalú. Impremta Bonet, Olot, 1905).

(7) - Còpia del document com a model dels que s'esmenten, extractat el text: Pergamí del calaix núm. 3, lligall 1. «Benefici de St. Tomas. Any 1392, sobre la quarta parte del delme de la parrochia de Llanas. Acta de venda feta per Bernat Berquis, oriund de la Vila de Camprodon y comprat a esti i en nom de aquell, habitant del lloc de Setcasas, y Margarida, muller sua, y lo fill de ells, Pere Damià Berquis, a favor de Jaume Mercer, segons del ultim testament de Pere Sala, Major de dies de la parrochia de Sta. Cecilia de Mollo, que el dit Pere Sala instituí el benefici de St. Tomas apostol al qual feu hereu per libero y franc alou de la quantitat de 14 lliuras barcelonesas de tern, censals, comunals y rendals perpetuament aseñalaven a dit benefici y a sos sucesors tota la decima de la parrochia de St. Esteva de Llanars, qual part de decima del castell de Salas y per lo bisbe de Gerona de quals Señors prometeren los venedors enfranquir y amortisar las preditas 14 lliuras anuals a sos propis gastos debent lo obtentor de dit benefici per la amortisació de ditas 14 lliuras en lo dia de Pascua.

En poder de Jaume Batlle, notari de Camprodon, a 17 de octubre de 1392.

Nota: esta venda es firmada per senyoria per lo Sr. Bisbe de Gerona y Roger Malart, Sr. del Castell de Salas.

Hi ha l'època del preu de la matexa data. El pergamí és de difícil lectura però les signatures són clares.